

ՄԵՏԵՐ

ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԶ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 4, 1893

ԹԻԻ 5

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երև.
Հին Կտակարանն Ուսանելու Պէտքը	33
Հնգկաստան	33
Ուղեորութիւն է Հիւսիսային Իտալիա	34
Դիւցազն Մը	35
Կորկուլայի Որսորդութիւն	35
Մատանիք Իբրեւ Նշանակէ Իշխանութեան	36
Ճարտարագիւտ Մեկնութիւն	36
Թղթակցութիւնք	
Կամուրջ Տրոց Օգուտը Վասն Բարերարաց	36
Զորութիւն Աշօթից	37
Զմեւ	38
Կայրակք	38
Ազդէր	38
Հանդէս Քաղաքական	39
Դրամական	40

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախսը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնը պարտին ուղղուիլ առ Մ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ
Հ. Ք. ԿՐԻՒՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՄ, ՏՆՕՐԵՆ-ԻՄՐԱԳԻՐ

Հին ԿՍԱԿԱՐԱՆՆ ՈՒՍԱՆԵԼՈՒ ՊԵՏՔԸ

Քրիստոսի ամէն աշակերտ, ուսանող ըլլայ կամ ոչ, պարտի Հին Կտակարանին լաւ հմուտ ըլլալ, ի մէջ այլոց, հետագայ պատճառներով:

Վասն զի Հին Կտակարանի գրութիւնը հին ատենը «մարդոց կամքին պէս» չտրուեցան, այլ Աստուծոյ սուրբ մարդոց միջոցաւ, որք Սուրբ Հոգիէն շարժուելով, մղուելով եւ առաջնորդուելով խօսեցան: Եթէ արեւուն տակ ասիէ զատ ուրիշ պատճառ չկենար, այս ալ բաւական պիտի ըլլար Հին Կտակարանի ամենէն յամառ ուսումնասիրութեան համար: Կ'ուզենք գիտնալ թէ Սուրբ Հոգին ի՞նչ սորվեցուց այդ մարդոց:

Վասն զի նոյն ինքն Քրիստոս, մարդկային հաւատքին առաջնորդը եւ կատարողը, որ գիտէ թէ ի՞նչ պէտք է զօրաւոր եւ համապարփակ հաւատոյ համար, մեզ պատուիրած է քննել այս սոյն Գիրքերը, ըսելով թէ անոնք իրեն համար կը վկայեն եւ թէ յաւիտենական կեանքը ունին:

Վասն զի Պողոս անոնց համար կ'ըսէ թէ Սուրբ Գիրքեր են. իրողութիւն՝ որ զայնս կը զանազանէ բոլոր ուրիշ գիրքերէ եւ գրութիւններէ: Այլապէս կրնայ լեցուն ըլլալ գիրքերով, եւ քրիստոնեայ աշխարհը կրնայ լեցուն ըլլալ բարեպաշտական եւ կրօնական գիրքերով, սակայն ասոնց եւ ոչ մին «Սուրբ» բարձր անուան արժանի եղած է: Երբ ներշնչեալ մարդիկ գիրք մը «Սուրբ» կը կոչեն, այս կը նշանակէ որ սովորական գրականութեան չվերաբերիր այդ գիրքը: Երբ Մովսէս վառող մորենիին մօտեցաւ, անոր հրամայուեցաւ որ կօշիկները հանէ: Երբ ու է տեսակ մորենի կ'այրի, անշուշտ նոյն եղանակաւ բոցերը կը գալարին եւ մուսը կը բարձրանայ, մորենին կը վառի կիզման նոյն օրինաց համաձայն, սակայն Մովսէս ուրիշ ոչ մէկ վառող մորենիի մօտենալու ատեն կը հանէր իւր կօշիկները: Գրագրողներ, հանեցէք ձեր կօշիկները. այն գիրքը որում կը մօտենաք Սուրբ Գիրք է:

Վասն զի, ինչպէս Պողոս ըսաւ Տիմոթէոսի, այս նոյն Գիրքերը կարող են իմաստուն ընել զմարդ փրկուելու: Կենաց լոյսը կայ անոնց մէջ: Մենք որ յաւիտենական կեանք ունինք՝ աւելի պէտք ունինք խնամով ուսանիլ կենսատու իմաստութեան աղբիւրները: Հին ժամանակ մեծ գրատուններ կային, սակայն անոնց եւ ոչ միոյն մէջ կը գտնենք հեղինակ ուրիշ ու է գրքի որ կրնար զմարդիկ իմաստուն ընել փրկուելու: Այս գիրքը բոլոր դարերուն մէջ առանձին մնաց: Գրագրողներ, հանեցէք ձեր կօշիկները:

Վասն զի Պետրոս մեզ կը պատուիրէ ուշադրութիւն ընել այն հին գրութեանց, զորս կ'անուանէ մարգարէական հաստատուն խօսք, մութ տեղը լոյս տուող ճրագ: Ոչ սակաւ մութ տեղեր կան գեռ աշխարհի ապառնոյն եւ վարդապետական մեծ նիւթերու մէջ, որոց վրայ լոյս սփռել պէտք է, եւ այդ լոյսը մթերուած է հոն եւ ոչ ուրիշ տեղ:

Վասն զի մասնաւոր աղգարարութիւն եղած է մեզ թէ առաջուց գրուածնե-

րը գրուեցան «խրատ ըլլալու համար» մեզ որոց «դարերուն վերջը հասաւ»: «Չէ թէ իրենց» հապա մեզի մատակարարեցին ան բաները, որոնք հիմա ձեզի պատմուեցան»: Ուրեմն, եթէ Աստուծոյ եկած հրաւեր մը կը յարգենք, միտ դնենք Հին Կտակարանի պատգամներուն, որ ոչ միայն Հիւսից այլ նաեւ մեզ զրկուած են:

Վասն զի Հին Կտակարանը սկզբնաւորութեանց գիրք մ'է, ինչպէս Նոր Կտակարանն ալ վերջաւորութեանց գիրք մը: Հնոյն մէջ կը պատմուին արեւուն, լուսնին եւ աստղերուն սկզբնաւորութիւնը, կենաց սկզբնաւորութիւնը, մարդուն սկզբնաւորութիւնը, մեղաց սկզբնաւորութիւնը, փրկութեան սկզբնաւորութիւնը, Աստուծոյ բոլոր յայտնութեանց սկզբնաւորութիւնը: Սկիզբէն սկսինք:

Հ Ն Դ Կ Ա Ս Ս Ա Ն

«Մարդուն թշնամիները երբնտանիքը պիտի ըլլան»
Մատ. Ժ. 36:

Արեւմտեան երկրաց քրիստոնեայք չեն գիտեր թէ շատ Հնդիկներ ի՞նչ սարսափելի դժուարութիւններէ անցնիլ կը պարտաւորին երբ կռապաշտութիւնը թողլով քրիստոնեական եկեղեցին կը մտնեն: Բաղդատապէս գիւրին պիտի ըլլար ֆիզիքական տանջանք կրել, եթէ ամենն այդ ըլլար. սակայն նորադարձներն իրենց հաւատքը դաւանելէ ետ կեցողներու համար շատ անգամ կը դորձածուն այնպիսի միջոցներ որք զօրեղապէս դիմում կ'ընեն անոնց բարձրագոյն զգացմանց: Անոնք նկատագրապէս կը պարտաւորին իրենց հայրը եւ մայրը թողուլ Քրիստոսի համար: Քրիստոնեական մկրտութիւն ընդունող երիտասարդ Հնդիկ մը Սնգղիոյ Միլըրտական Ընկերութեան Միշնէրէ Հերշթ թերթին մէջ հետեւեալ սրտաճմրկ լեզուաւ կը նկարագրէ իւր կրած նեղութիւնները: «Կը վախճամ որ գաղափար մը չեմ կրնար տալ ձեզ թէ ի՞նչ կ'ընէ սգակիր մայրս: Հազիւ թէ կերակուր կ'ուտէ: Վերջին հինգ վեց օ-

բերուս մէջ քոյրս դրեթէ կմախքի փոխուած է: Երբ անոնց վրայ կը խորհիմ կամ կը նայիմ, սիրտս կը փշռուի: Երբ կը խորհիմ թէ անոնք ինձ համար մտաւորական այսքան տաքնապ կը կրեն, Աստուծոյ աղօթք կ'ընեմ և կը մխիթարուիմ այն խորհրդով թէ այս ողբերուն պատճառն է զԱստուծոյ և զճշմարտութիւն ընդունելու: Անցեալ եւրեկոյ աղօթք ընելէ ետքը պառկեցայ: Քիչ յետոյ քոյրս ճաշի կանչեց զիս: Երբ սենեակ մտայ, առջևս պարզուեցաւ տեսարան մը որ անջնջելի պիտի մնայ յիշողութեանս մէջ ցորչափ ապրիմ: Մայրս անկողնոյ մը վրայ ինկած պառկած էր վշտի մէջ խորատու զեպ, և երբեմն երբեմն հառաչներ կ'արձակէր: Քիչ ետք եղբայրս կեցած էր և փափկասիրտ կնոջ մը պէս կու լար: Լացաւ, լացաւ, լացաւ, մինչև որ այլ ևս չէի կրնար սենեակը մնալ: Երբ դուրս ելլելու վրայ էի, եղբայրս ըսաւ որ քիչ մը սպասեմ: Յայնժամ նկարագրեց մեր ընտանեաց ողորմելի վիճակը և հետեւեալ փաստաբանութիւնն ըրաւ. «Մերելի եղբայր, շատ աշխատած եմ որ քեզ դաստիարակութիւն մը տրուի, թէև ոչ այնքան բարձր: Աւելի պիտի աշխատիմ եթէ քու դասակարգիդ մէջ մնաս: Միայն ժամ ծախեմ մեր հօրենական փոքր ստացուածքը, որմէ կախեալ է մեր ընտանեաց ապրուստը, որպէս զի անոր ստակով կարող ըլլաս շարունակել ուսումներդ: Որչափ ստակ որ պէտք է՝ առ հիմա, միայն խնդիրքս կատարէ: Ինչպէս մեր մօր, որ հիւժեմով անշուշտ պիտի մեռնի եթէ դու մեզմէ բաժնուիս: Զով որ կ'ողնես պաշտէ, սակայն մեր դասակարգին մէջ մնացիր: Զէի կրնար այլ ևս հանդուրժել այս կացութեան. աղաչելի անոնց որ կերակուր ուտեն, և ես առանձնացայ աղօթելու համար: Երբ Տէրոջ հարցուցի թէ սիրելեացս խօսքերը կատարելու էի, «Ոչ՝ պատասխանը տրուեցաւ ինձ որոշակի, և անոր հետ «Ես եկուիմ քեզ» քաղցր պատուէր: Պարզ կը տեսնեմ որ, եթէ հարկ ըլլայ, պէտք է թողուլ աշխարհի սիրելեալ և գորովալից բարեկամները, որպէս զի մարդ կարենայ Աստուծոյ հարստանալ: Սակայն շատ դժուարին է գործադրել այս ճշմարտութիւնը: Ես հալածանաց ոչ մէկ տեսակէն կը վախնամ: Եթէ ամբողջ աշխարհ ինձ դէմ ելլէ, պատրաստ եմ մեռնել իսէր Սնոր որ մահ ճաշակեց մեզ համար երբ մենք մեղաւոր էինք: Ով Տէր, քու կը եմ յաւիտեան:» Սոյն հաստատամիտ երկտառարդը իւր նամակը կը վերջացունէ ըսելով. «Ուրիշ բան չեմ կրնար ընել մօրս համար, այլ լոկ աղօթել որ նա առաջնորդուի տեսնել բռնած ընթացքիս օգտակարութիւնը: Ամենք ալ շարունակ աղօթեցէք ինձ և իմ բարեկամաց համար: Զեմ գիտեմ թէ ինչպէս յայտնեմ եւ խոստագրական զգացումներս: Զեր խնարհ եղբայրը Գրիստոսով:»

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՏԱԼԻԱ 8.

[Խմբագրական]

Մեր ուղեւորութեան նկարագրականներու շարքին վերջին յօդուածը դրուեցաւ 1892 տարւոյ Ապրիլի 4-էն թուոյն մէջ. հոն մեր նկարագրութիւնը բերած էինք մինչեւ օգոստոս 7-ի առաւօտը, երբ ճենոփայէ Միլան ուղեւորեցանք: Թուրին տանող երկաթուղեւ մինչեւ Ալեսանտրիա գացինք, և անգամ մը եւս վայելեցինք Ապենինեանց շղթայէն անցնող ուղեւորներուն լինելուն: Վեհապան մտաւորականները, եթէ կարենայինք հասնիլ աւելի կանուխ ճամբայ ելլող կառավարին, յայնժամ պիտի ճամբորդէինք աւելի ուղիղ գծով մը որ Թուրինի ճամբէն կը բաժնուի Նովիի կայարանին մէջ եւ Փափիայէ կ'անցնի, կ'արժէ այնչեղ այս վերջին հին քաղաքը, որոյ հիմնարկութիւնը քրիստոնէական թուականէն առաջ եղած է: Շինուած է Թիչինոյ գետին վրայ, քիչ մը վեր այդ գետին Փոյի հետ միացման տեղէն, և ի հնումն կը կոչուէր Թիչինոմ: Թեոփորիկոս Գոթֆրի թագաւորական պալատ մը շինեց հոս. յետոյ Փափիա եղաւ մայրաքաղաք լոմպարտական թագաւորութեան, և այս բարձր զիրքը պահեց մինչեւ յամի Տեառն 774, երբ Լոմպարտացիք նուաճուեցան Մեծին Կարոլոսէ: Փափիայի համալսարանը Մեծին Կարոլոսի ձեռամբ հաստատուած կը համարուի, և եթէ այդպէս է, Եւրոպայի հնագոյն համալսարանը կ'ըլլայ: Սակայն անոր պաշտօնական հաստատումը 1361-ին եղած է: Հոն կ'ուսուցուին իրաւաբանութիւն, բժշկութիւն և գիտութիւնք, բայց ուսանողաց թիւը շատ փոքր է այժմ բաղդատմամբ նախկին թուոյն: Քաղաքը զարգարող յիշատակարաններէն մին է արձանի Բոթթիոսի, հռոմայեցի հռչակաւոր փրկութեային, որ հոս գլխատուեցաւ յամի Տեառն 525-ի տոնները: Փափիայի ուրիշ հետաքրքրական առարկաներէն են մայր եկեղեցին, որոյ շինութիւնը 400 տարի առաջ սկսուած է բայց աւարտած չէ, և Թիչինոյի վրայ ձգուած ութ կամարներով կամուրջ մը, որոյ վրան ծածկուած է եւ որոյ շինութիւնն աւարտած է 1351-ին: Քաղաքին հիւսիսային կողմը եօթն քիլոմետր հեռին կը գտնուի Զէրթոպայի մենաստանը, զոր Վիսքոնթեան ընտանեաց մէկ անդամը կառուցած է յամին 1396: Շէնքին առջեւ մասը, որ բոլորովին ծածկուած է այլապէս մարմարներով և զարդարուած է շատ ճաշակաւոր կերպով, այն դարուն ճարտարական արտագրութեանց գեղեցկագոյն օրինակը կը համարուի: Այս մենաստանին քով յամին 1525 տեղի ունեցաւ Փափիայի ճակատամարտը, յորում Ֆրանսական բանակը գրեթէ ջնջուեցաւ և Ֆրանսացոյ թագաւոր Ֆրանչիսկոս Ա. գերի բռնուեցաւ Գերմանիոյ կայսր Կարոլոս Ե-ի բանակէն:

Մեր կարգադրութիւնն այն էր որ Փափիա քաղաքն այցելէինք, սակայն յուսալար եղանք: Ալեսանտրիոյ մէջ փոխեցինք մեր կառավարմանը, և որովհետեւ

տասներկու անձէ բաղկացեալ մեր խմբակին անդամք փափաք յայտնած էին մէկտեղ նստիլ, երկաթուղեւ պաշտօնեայք մարդասիրաբար մեզ համար ուրիշ կառք մը աւելցուցին կառավարին վրայ: Երկու քիլոմետր երկայն փապուղիէ մը անցնելէ ետքը հասանք Վալենթա, որ Ալեսանտրիայէ 16 քիլոմետր դէպ հիւսիս կը դուրսուի: Վալենթայէ մեկնելէ անմիջապէս ետքը Փոյ գետէն անցանք 21 կամար ունեցող կամուրջով մը: Բրինձի մշակութեան յատկացում հարթ դաշտի մը մէջէ 25 քիլոմետր եւս ճամբորդելով հասանք Մորթառա, ուր երկաթուղին երկու ճիւղի կը բաժնուի: Եթէ մեր նախկին ուղեւորն ընթացքով 25 քիլոմետր եւս յառաջ երթանք, կը հասնէինք Նովարա, և ասկէ 37 քիլոմետր եւս յառաջ երթալով կը հասնէինք Արոնա, որ կը գտնուի Մաճհիորէ լճին վրայ: Նովարայի մէջ յամին 1845 Սարտինիացոց բանակը չարաչար յաղթուեցաւ Աւստրիացիներէն, և այս պարտութեամբ Քարլոյ Ալպերթոյ թագաւորը պարտաւորեցաւ գահէն հրաժարիլ և զայն յանձնել իւր որդւոյն: Վալենթայի ճամբանուէր: Նովարա եւ Փափիա գրեթէ հաւասար մեծութիւն ունին. իւրաքանչիւրը կը պարունակէ 30,000 բնակիչ: Մեր կառավարման փոխանակ Նովարայի ճամբան բռնելու անցաւ միւս գծին վրայ, և 31 քիլոմետր տեղ կարելով ուղղակի Միլան տարաւ դմեզ: Վիճեվանոյ անուն փոքր քաղաքին քով, ուր մետաքսի գործարաններ կան, անցանք Թիչինոյ գետէն, որ Փոյի մէկ ճիւղն է և կը ըլլի Մաճհիորէ լճէն:

Այս մեր երկրորդ ուղեւորութիւնն էր ի Միլան. ասկէ առաջ հոն այցելած էինք յամին 1883 երբ Ամբրիկա կ'ուղեւորէինք: Միլան հրապուրիչ քաղաք է, և կ'արժէ որ մարդ քանի մը անգամ այցելէ հոն: Նախկին և Հռոմէ ետքը մեծագոյն քաղաքն է յիտալիա: Շինուած է Լոմպարտիոյ ընդարձակ դաշտին, իտալիոյ ամենէն բարեբեր մասին, մէջտեղը: Ութ քիլոմետր երկայն ջրանց մը կը չրջապատէ քաղաքին այն մասը ուր բնակութիւնք աւելի խիտ են, և Փոյ, Թիչինոյ ու Աստա գետերուն հետ կապակցեալ ջրանցներ կը կազմեն ուսողման ամենէն կատարեալգործեալ գրուութիւնը որ կը գտնուի յեւրոպա: Այգիներ, բրնձի, ցորենի և եգիպտացորենի արտեր շատ կան այս կողմերը, սակայն երկրագործներուն գլխաւոր զբաղումն է կաթնագործութիւն: Քաղաքին բնակչաց գլխաւոր զբաղումն է մետաքսաշինութիւն: Մեր առաջին ուղեւորութեան միջոցին մետաքսի 200 գործարաններ կային հոն, և որովհետեւ յայնմհետէ քաղաքը շուտ ընդարձակած է, այդ գործարանաց թիւն եւս պարտի անշուշտ շատ աւելցած ըլլաւ: Պատրաստուած մետաքսաթելին մէկ մասը Ֆրանսա կը տարուի, սակայն Միլանցիք այժմ Ֆրանսացոց հետ գրեթէ կը մրցին մետաքսեայ կերպասներ շինելու մէջ: Կը յուսանք թէ ժամանակ պիտի դայ երբ կարելի պիտի ըլլայ նոյնը ըսել Պրուսայի եւ օսմանեան մետաքսաշինութեան ուրիշ կեդրոններու նկատմամբ:

Կը կարծուի թէ Միլան քաղաքը, որոյ հին անունն էր Մետիոլանում, կեդտական թագաւորի մը ձեռամբ հիմնուած է նախ քան զՔրիստոս 600-ի տոնները: Հռոմայեցիք զայն նուաճեցին նախ քան զՔրիստոս 222-ին: Քրիստոնէական նախնի դա-

բուց մէջ Միլանի հետ յիշուած ամենէն հռչակաւոր անձն է քաղաքին արքեպիսկոպոսը, Ամբրոսիոս, որ հոս մեռած է յամին 357: Ամբրոսիոսի նախորդն Արիոսական էր, եւ նոյն դաւանութեան կը պատկանէին նաեւ լուսարտացի թագաւորը, որ այն կողմանց կը տիրէին: սակայն Ամբրոսիոս ինքն ուղղափառ դաւանութեան շատագոյն էր: Յամին 4462 այս քաղաքը գրեթէ բոլորովին կործանեցաւ Գերմանիոյ Ֆրէտէրիք Պարպարոսսա կայսեր ձեռամբ, սակայն վերաշինեցաւ հինգ տարի յետոյ: Միլանի քաղաքական բոլոր փոփոխութեանց վրայ խօսիլ երկար ժամանակի դործ է, սակայն կ'արժէ մասնաւորապէս յիշատակել երկու իշխանական դերձատաններ: Վիսթրոնթեան Օթթոյ առաջինն էր սոյն մականունը կրող տասներկու դուքսերու, որք Միլանի նահանգին տիրեցին 1277էն մինչեւ 1447, ու թ տարուան ժամանակամիջոցի մը բացառութեամբ: Այս դուքսերուն վերջինը, Վիսթրոնթեան Ֆրիտիոյ, առանց արու ժառանգ թողուլ մեռաւ: քայց միայն երեք տարուան միջոցէ մը ետքը Ֆրիտիոյի փեսան, Ֆրանչէսքոյ Սֆորզա, իշխանութեան ղրուխն անցաւ: Ասոր յաջորդեցին իւր ընտանեաց պատկանող ուրիշ հինգ դուքսեր, որ ինչ ինչ ընդհատմամբ իշխանութիւն վարեցին մինչեւ 1535: Միլան ապա Սպանիոյ թագաւորին իշխանութեան անցաւ եւ այսպէս մնաց մինչեւ 1714, երբ Աւստրիոյ յանձնուեցաւ: Առաջին Նապոլէոնի օրով այս քաղաքը քանի մը տարի միայն Աւստրիոյ լուծէն ազատ մնաց, սակայն այդ քանի մը տարեաց բացառութեամբ Աւստրիացոց ձեռքը մնաց 1714էն մինչեւ 1855, եւ ապա միացուեցաւ Սարաինիոյ թագաւորութեան:

Քաղաքին նկարագրութիւնը յառաջիկայ շարթուան կը թողունք:

ԴԻԻՑԱՁՆ ՄԸ

Ճոն Հէլիտէյ Կորտոն անուն մէկը 41 անձանց կեանքն ազատեց այն անգլի աղէտին ժամանակ որ 1892 յուլիս Յին պատահեցաւ Միացեալ Նահանգաց Օյլ Սիթի քաղաքին: Կորտոն կը բնակի Օյլ Սիթիէ մէկ մղոն հեռու գտնուող Սիվերիվիլի գիւղին մէջ: Երեսուներէնն տարեկան է, ամուսնացեալ, եւ խոնարհ պարագայից մէջ: Ունի ութ զաւակներ որոց երիցադոյնը դեռ ամուսնանալու տարիք չունի եւ զորս հոգալու բնոր բոլորովին իւր վրայ կը մնայ:

Այն աղետալի կիրակին Կորտոն իմացաւ թէ մարդկային կեանքի մեծ վտանգ կար Օյլ Քրիթի ջուրերուն բարձրացման պատճառաւ, որ երկարատեւ հեղեղահոս անձրեւներու արդիւնք էր: Փոքրիկ նաւակ մը առնելով փութաց անգլի արկածին վայրը: Աղէտին լուրը ծանուցուած էր: ամէն կողմէ օգնութիւն կ'ազաղակէին: «Օգնութիւն, օգնութիւն, Աստուծոյ սիրոյն համար» ազաղակներն ամէն կողմէ Կորտոնի ականջին կը հասնէին: Չարմանալի հանդարտութեամբ նա սկսաւ իւր ազատարարի վեհ դործը: Իւր փոքր նաւակաւ դիմադրեց կատաղի հեղեղին, որ Օյլ Քրիթի հովանէն ուժղին հոսանքով դէպ ի վար կ'ընթանար մահ ու աւեր տանելով իւր առջեւէն: Տուներ ի հիմանց տապալեցան եւ ջուրերուն խաղալիկ եղած կը տատանէին: Մարդիկ, կանայք եւ տղայք ծառերու, պատուհանաց եղերքներու եւ ցանկերու կառնած ողորմագին ազաղակներով օգնու-

թիւն կը գոչէին: Կորտոն իւր փոքր նաւակով եօթն անգամ դնաց ջրով ծածկուած փողոցները եւ ամէն անգամ կը վերագառնար բերելով մարդկային էակներ, զորս ապահով տեղեր ցամաք կը հանէր: Գերմարդկային ճիգերով կը մարանչէր ջուրը հեղեղին դէմ, եւ անխախտ հաստատամտութեամբ յառաջ ընթանալով կ'ազատէր անօգնական անձինքը:

Կան դործեր յորս ի յայտ բերուած դորութիւնը գրագէտը չկրնար պատկերել եւ մինչեւ իսկ դործը կատարողը չկրնար նկարագրել: Երբ Կորտոն գրեթէ բոլորովին ընկճած էր իւր յոգնութեան, քարիւղի աւազան մը շրջեցաւ եւ քարիւղը բռնկելով անգլի պայթում մը յառաջ բերաւ: Բոցավառ հեղանիւթը ամբողջ ջրոյն երեսը ծածկեց եւ հետզհետէ կը մօտենար Կորտոնի: Սա վայրկեան մը կեցաւ ըմբռնելու իւր սոսկալի կացութիւնը: Աւաղ, մահէ դատ ուրիշ բան չէր տեսներ իւր առջեւ: Ազատութիւնն անկարելի կ'երեւէր: Կը դարթէ իւր վախճանն եկած էր: Խորհուրդներն յանկարծ դարձան իւր կնոջ եւ զաւակաց վրայ, եւ յայնժամ ջերմեանդօրէն աղօթեց առ Աստուած որ իւր կենաց խնայէ իւր սիրելեաց սիրոյն համար:

Հրեղէն հեղեղը հետզհետէ կը մօտենար ամէն բան լափելով ճամբուն վրայ: Կորտոն դուրս նետուելով ջուրին տակ սողեցաւ բոցի ահագին զանգուածէն չխորովելու համար: Երկու անգամ ջուրին երեսն ելաւ օդ առնուլ համար, եւ այս ատեն իւր երեսը եւ ձեռքերն այրեցան: Երրորդ անգամ եւս ջուրին երեսն ելաւ: յայնժամ կըրցաւ եղբրն ապաստանիլ եւ ազատեցաւ հրեղէն գետէն: Երբ վտանգէ գերծ կը գրտնուէր այլ եւս, այնքան շուարած էր որ իրեն կը թուէր թէ սոսկալի մղձաւանջի մը նշաւակ եղած էր, եւ հազիւ կրնար հաւատալ թէ ինքն էր որ ողջ կը կայնէր: Գրեթէ բոլորովին ուժասպառ եղած ըլլալով, երեսին եւ ձեռաց այրուածներուն ցաւէն տառապելով, ուզեց քաղաքին մէջ ունեցած իւր ազաղականաց տունն երթալ, եւ բարեբաղդաբար շուտով պատահեցաւ բարեկամի մը որոյ օգնութեամբ դուրս այդ աղէտահաները:

Կորտոն համեստ երիտասարդ մէ, եւ իւր կատարած դործոյն վրայ խօսելով ըսած է. «Աստուծոյ ձեռաց մէջ էի, Ասոր դործիքը: Նա ինձ համար դործ մը սահմանած էր, զոր Ասոր օգնութեամբ կատարեցի ըստ կարի: Գովեստ չեմ միտներ, եւ երկրաւոր վարձատրութեան չեմ փափաքիր:» Քառասունեակէ մարդկային էակներ, մեծաւ մասամբ կանայք եւ տղայք, իրենց կեանքը կը պարտին այս դիւցաղին: Ասոր այրուածներն այնքան բուժուած են որ կըրցած է իւր սովորական դործին պարապիլ: Թող երկար ըլլայ անոր թանկագին կեանքը իւր բարեկամաց եւ մարդկութեան սիրոյն համար, եւ թող անոր անձնուրացական դործերը գնահատուին:

ԿՈՐԵԼԼԱՅԻ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Այն իսկապէս կատաղի կենդանին, կորիլա, թերեւս աւելի ահաւոր է երբ մարդուս կը հանդիպի Ափրիկէի անտառաց մէջ քան ուրիշ կենդանի մը, վասն զի կը նմանի մարդկային սեռին: Մարդուս նման կը քալէ իւր ետեւի ոտից վրայ: Իւր աղեղ երեսը տարօրինակ եւ զզուելի նմանութիւն մը ունի մարդուս երեսին: Իւր մոնչիւնը

եւ ճիւղը նման չեն ուրիշ կենդանեաց այդօրինակ ձայներուն: Երբ կը յարձակի հակառակորդի մը վրայ, իւր կուրծքը կը զարնէ անոր, շատ նման դրդուել յիմար մարդու մը ըրածին: Զիարդ եւ իցէ, բոլոր ափրիկեցի որսորդք որ հանդիպած են կորիլային, կ'ըսեն թէ այնչափ կը սոսկան անկէ որչափ երեք չեն սոսկար առիւծներէ եւ վագրերէ: Լուի Ճագոյիոյ, գաղղիացի ճանապարհորդը, մօտեքս նկարագրած է կորիլայի որսորդութիւն մը ի Բոնկոյ:

Որսորդութեան ելաւ նա Փահուին ցեղապետին Մճէնկայի հետ: Ցեղապետը գիտէր թէ ուր կը գտնուէր կորիլա: Կանուխ եւ լաւ տաւառուուն դաղանը փնտռելու, ընկերակցութեամբ թարգմանի մը եւ բաւական թուով սեւամորթ հետեւորդներու:

Որսորդաց խումբը խաղաղ յառաջ քալած եւ բաւական հեռացած էր, եւ ահա քսան եարտա առջեւէ գնացող մէկ ընկերը որ մացաններուն զարնելու պաշտօնն ունէր, հանեց ճիշդ ծառի տեսակ մը մողէսի ճիւղ: Որոշուած էր այս նշանը տալ, հասկցունելու համար թէ կորիլա մը կայ հոն: Քսան երեսուն եարտա անձան յառաջ քալելէ ետքը սեւամորթ ցեղապետը կեցաւ իսկոյն, եւ Գաղղիացոյն նշան ըրաւ նայիլ: Ճագոյիոյ, որոյ սիրտ կը բաբախէր սաստիկ, նայեցաւ Մճէնկայի ցուցած կողմը: Անտառին մէկ նեղ բացուածքէն անդին եւ խրճիթի կամ մացառէ բոյնի նման բանի մը ճիշդ վերի կողմը կը նստէր վիթխարի կորիլա մը, որոյ սոսկալի անգունք օդը կը հոտոտէին:

Կենդանին յայտ էր թէ կասկածած էր թշնամեաց մերձեանալուն վրայ, վասն զի սկսաւ որոտալ գոռալ սոսկալի: Իւր ոտից վրայ ուղիղ կանգնեցաւ թուփերու դէպի մը վրայ, աչքը յառեց այն կողմը ուստի որսորդք կը մօտենային, եւ հանեց շարք մը ձայներ որք կը նմանէին երաժշտական ձայնի ութնեակի մը երեւէջներուն, եւ հետզհետէ այնքան զօրացան բարձրացան որ իւր թէ որոտում էին, եւ յետոյ մեղմացան ցածցան եւ փոխուեցան պարզ լացի:

Հիմա կենդանին գրգռուեցաւ եւ սկսաւ կատաղաբար ծեծել իւր կուրծքը: Մճէնկա կանչեց իւր հետեւորդները թուփակի ձայնով, որ չէր թուեր թէ խաբեց կորիլան, վասն զի որոտաց նա աւելի սոսկալի ձայնով:

Ժագոյիոյ նշան առաւ կրակելու համար քայց ցեղապետն ակնարկեց նմա չկրակել: Մճէնկա չչնչեց թարգմանին եւ սա չչնչեց Գաղղիացոյն սա խօսքը, «Խրճիթին մէջ էդ կորիլա մը կայ իւր ձագով, եւ կորիլան զայն կը կանչէ»: Բայց չերեւաց էդ կորիլա: Արուին կատաղութիւնն աւելցաւ: Կ'որոտար, կը ծեծէր կուրծքը եւ ակոսանքը կը կըծէր մինչեւ որ որսորդք սարսափէին հազիւ կարող էր զսպել իւր կրակելու միտումը: Վայրկեան մը եւս, եւ ահա ուրիշ սոսկալի զլուխ մը եկաւ յերեւան մացաններուն մէջէն: Այդ էր էդ կորիլան:

«Թող արուն զնա ապահով տեղ մը դնէ» ըսաւ թարգմանը, «եւ յետոյ իւր դործը պիտի կարգադրէ մեղ հետ: Հաւանականապէս ձաղն այնպէս փոքր է որ մայրը կը դժկամակի դուրս ելլել անոր հետ:»

Եւ իրօք ճշմարիտ ելաւ այս խօսքը: Կորիլան կը շարունակէր որոտալ գոռալ հրամայաբար, եւ շուտով էգը դուրս սողոսկեցաւ եւ նայեցաւ իւր շուրջը: Իւր բաղկին վրայ կը կրէր ձագը որ հազիւ քանի մը

օրուան կար: Որոշորդաց կողմն ակնարկ մը նետելէ ետքը յափտիթերս շարժում մը ըրաւ (էֆէրէնէ ակնարկ) զէպ ի ծառոց մէջերը ձագն ալ իւր հետ առած, եւ շուտով եղաւ անհետ:

Արուն դադարեցաւ որոտալէ, եւ կը թուէր թէ պիտի հետեւէր էգին երբ Մճէն-կա հրամանի բառ մը արձակեց: Բոլոր խուսիքը դուրս նետուեցաւ եւ բոլորովին յե-րեւան եկաւ կորիլլային աչաց առջեւ: Գա-զանը կեցաւ, նայեցաւ իւր հալածչաց վրայ, երկնցաւ իւր բոլոր բարձրութեամբ, դարձ-եալ որոտաց անաղին կերպով եւ սպառնա-լից եղանակաւ, եւ սկսաւ յառաջ գալ գէպ ի որոշորդաց խուսիքը, ծեծելով իւր կուրծքը հարուածներով որք արձագանգ կու տային անտառին մէջ, երբ իւր ձայնը չէր ելլեր անոնցմէ բարձր:

«Սպասեցէք մինչեւ որ անցնի արմաւեն-ւոյ այդ կոճղէն», ըսաւ թարգմանը, «եւ մի-վրիպեցունէք հարուածը եւ վտանգի դնէք ձեր կեանքը, վասն զի ձեր վրայ պիտի յար-ձակի ի քթթել ակնայ»:

Կորիլլան մօտեցաւ, անցաւ արմաւենւոյ կոճղէն որ մարդոցմէն քսան եարտա հեռի չէր գտնուեր, եւ հրացանին ձայնը հնչեց ան-տառին մէջ, Կորիլլան կը պառկէր գետինը եւ կը թաւալէր: Զազուլիոյ յառաջ նետուե-ցաւ, բայց թարգմանը ետ քաշեց դնա-ւ «Նայէ», ըսաւ, «եթէ նա հիմա բռնէ գլխի իւր թաթով, յօշ յօշ կը պատռուէ»:

Բայց գնտակը կատարած էր իւր գործը: Բանի մը վայրկեանէն ցեղապետը զրկեց իւր մարդոցմէ մին նիզակ ի ձեռին, որ գտաւ Կորիլլան անշնչացած եւ անշարժ:

ՄԱՍԱՆԻՔ ԻՔՐԵՒ ՆՇԱՆԱԿԻ
ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ
(Տէկն Հէրէ Ուրբ Պէլը)

Ժամանակաւ մասնաւոր նշանակութիւն կ'ընծայուէր մատանեաց: Անոնք կը հա-մարուէին նշանակը իշխանութեան: Կայսեր կնքոյ մատանին կը դրուէր պաշտօնակալի մը ձեռքը որ առ ժամանակ մի կը ստանար իշխանութիւն իւր տիրոջ հետ: Մատան-եաց յիշատակութիւն դառալինն կ'ըլլայ ի Սուրբ Գիրս, Ծննդոց ԽԱ. 42 համարին մէջ, ուր կը կարդանք. «Եւ Փարաւոն իր ձեռ-քէն մատանին հանեց, ու Յովսէփին ձեռքը դրաւ . . . եւ Եգիպտոսի բոլոր երկրին վրայ կեցուց զանկաւ»: Երբ Իսրայելացիք յաղթեցին Մադիամացոց, ըսուած է թէ, բոլոր իրենց աւար առած ապարանջանները եւ մատանիները Տէրովը նուիրեցին (Թու. ԼԱ. 30): Ասուերոս «Իր ձեռքէն իր մա-տանին հանեց, ու զանկաւ Հրէից թշնա-միին . . . տուաւ», այսպէս տալով անոր անսահման իշխանութիւն՝ ընել անոնց եւ անոնց ստացուածոց ինչ որ հաճոյ էր յաշս նորա: Անառակ որդւոյն հայրը ուրախու-թեամբ ընդունեց զնա, եւ ի նշան իւր ներողութեան հրամայեց մատանի դնել ա-նոր ձեռքը:

Եգիպտացիք իրենց մատանիները կը նկա-տէին թէ՛ իրենեւ նշան գործոյ արտօնու-թեան եւ թէ՛ իրենեւ զարգ: Կնքոյ մատա-նիք միշտ կը գործածուէին կառավարական եւ այլ կարեւոր թուղթեր կնքելու համար, եւ թէպէտ կը գործածուէին, սակայն միշտ կը թաղուէին անոնց հետ. յետնագոյն տար-եացս մէջ անոնցմէ յաճախ կը գտնուին նոցա գերեզմանաց մէջէն: Կնքոյ մատանին սո-վորաբար կ'ըլլար ոսկեպղնձէ կամ արծա-թէ. բայց հարուստները ոսկի մատանի կը գործածէին իրենեւ զարգ: Փղոսկրեայ կամ

կապոյտ յախճապակեայ մատանի կը դնէին աղքատք: Պարզ ոսկեղէն մատանիներ ի-րենց վրայ առած մը կամ չստուգածի մը գլուխ փորագրեալ՝ շատ սիրելի էին, եւ շատ անգամ ասոնցմէ երեք, չորս հատ կը դրուէին մատները նաեւ բթամատները: Հրէից մէջ ոչ ոք կատարելապէս հագուած կը համարուէր առանց կնքոյ մատանի դնե-լու, եւ տիկնայց մատանիները ճոխապէս պճնեալ էին մեծագին դոնարօք, յորս ամե-նէն աւելի ի յարգի էին կարմիր յակիթը, զմրուխտը եւ ոսկեքարը: Երբայեցիք մա-տանի շատ կը գործածէին Ասիոյ մէջ շատ յառաջ ժամանակաւ, մինչ ի Յունաստան անծանօթ էին անոնք. բայց երբ միանգամ մտան հոն, հիանալի արագութեամբ ընդ-հանրացաւ անոնց գործածութիւնը: Յա-ւուրս Սողոմոն իւրաքանչիւր ազատ քա-ղաքացի կը գործածէր կնքոյ մատանի մը ոսկիէ, արծաթէ կամ ոսկեպղնձէ: Բայց ի վերջոյ գոնարեղինաց կիրառութիւնն այն-պէս անցաւ ըստ չափ՝ որ օրէնսդիրք ձեռք դարկին կրճատել անոնց գործածութիւնը, սակայն երկար ժամանակ քիչ յաջողեցան: Այսու ամենայնիւ Սպարտացիք բազում տա-րիներ խստիւ մերժեցին այսպիսի չափա-զանցութիւնները, եւ կը գործածէին միայն երկաթեայ կնքոյ մատանի:

Երբ աւելցան ուրիշ զեղխութիւնք, եր-կաթեայ մատանիք մերժուեցան, եւ Հռո-մայեցիք, Յոյնք եւ Եգիպտացիք ամէնքն ալ իրենց հետ բերին սէր զարդուց եւ գո-հարեղինաց կարի՝ անհեթեթ ընդարձակու-թեամբ, այնպէս որ յաճախ կը ծածկուէին երկու ձեռաց եւս բոլոր մատները եւ բթա-մատները մինչեւ երկրորդ յօդուածը ար-տաքոյ կարգի ճոխութեամբ պատուական ակնաց: Արքայազուն տիկնայց ումանք, կ'ըսուէր թէ, 40,000է մինչեւ 75,000 անգ-ղ ոսկեայ արժողութեամբ մատանիներ կը դնէին: Հրեայք կնքոյ մատանին կը դնէին աջ ձեռաց միջնամատը կամ ծկոյթը: Նախ-նի քրիստոնեայք չէին գործածեր մատանի, մինչեւ ցամա իբր 800, երբ որդեգրեցին ամենէն աւելի նշանակելին ձախ ձեռաց երկրորդ մատը զնկու եգիպտական սովո-րութիւնը, եւ իրենց հաւատքին եւ երկր-պագութեան առարկային նշանակն եղող բան մը — արմաւենւոյ տերեւ մը, ա-ղանի մը, խարիսխ մը, խաչ մը, կամ Փրկչին կամ նորա առաքելոց պատկերը — միշտ կը փորագրուէր այս մատանեաց վրայ:

Բոլոր եպիսկոպոսք կը դնէին մատանի մը ի նշան իրենց մասնաւոր պաշտաման: Երբ պապ մը կ'օծուէր, անոր ձեռքը կը դրուէր պղպատեայ կնքոյ մատանի մը, որ յետոյ կը յանձնուէր նորա կարդի-նայիններէն միոյն: Եթէ պապը մեռնի, այս մատանին կը կոտորուի, եւ նոր մը կը պատրաստուի նորա յաջորդին համար: Պատուական քար մը — բիւրեղ կամ ակն-վանի, յակիթ, չափիւղայ կամ ամեթիստ — միշտ կը դրուի եպիսկոպոսական մատան-ւոյն վրայ: Կարդինալաց մատանւոյն վրայ կ'աղուցուի չափիւղայ: Ամեթիստ բարձրա-գոյն հրեայ ռաբբին նշանակն է որ կը գոր-ծածուի արքայական ծիրանեգոյն թաւշեայ զգեստուց հետ: Իրենեւ հարսանեաց նուէր կամ նշանախօսութեանց դրաւական, մա-տանիք կը գործածուէին յոյժ կանուխ ժա-մանակաց մէջ: Երկաթեայ մատանին նշանա-խօսութեան առթիւ կը գործածէին Հռոմա-յեցիք, իբրեւ նշանակ սիրոյ եւ լծակցու-թեան մնայուն եւ տեւական լինելուն:

ՃԱՐՏԱՐԱԳԻՒՅՑ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

Սեւամօրթ քարոզիչ մը մեկնութիւն ընե-լու տենչէն բռնուած անգամ մը Իսրայելաց-ւոց Կարմիր Ծովէն անցնելուն նկատմամբ նոր տեսութիւն մը պարզեց, ըսելով թէ Կարմիր Ծովը սառած էր, եւ այսպէս Իս-րայելացիք ապահով անցան, սակայն երբ Փարաւոն իւր երկաթեայ ծանր կառքերով փորձեց անցնիլ, սառը կոտորեցաւ եւ ինք ջրահեղձ եղաւ: Եղբայրներէն մին ոտք ե-լաւ եւ այդ կէտին վրայ լուսաբանութիւն խնդրեց ըսելով, «Եւ Աշխարհագրութիւն կ'ուսանիմ, եւ Աշխարհագրութիւն կը սոր-վիմ թէ Կարմիր Ծովը կը գտնուի այրեցեալ գոտիին մէջ, ուր ջուրը չստիւր: Ուրեմն ինչպէս կ'ըլլայ որ սառը կը կոտորի» Քարոզի-չը կանգուն դիրք մը առնելով ըսաւ, «Եղբայր, ուրախ եմ որ այդ հարցումն ըրիր, վասն զի զայն բացատրելու պատահութիւնը կ'ու-նենամ: Կը տեսնես որ Իսրայելացւոց ելքը պեղի ունեցաւ երկար դարեր առաջ, երբ ո'չ Աշխարհագրութիւն կար եւ ո'չ այրեց-եալ գոտի»:

Մենք ալ եթէ խափշիկ քարոզչին պէս տրամաբանէինք, մայրաքաղաքիս վերջին քանի մը շաբթուան խիստ եղանակէն կրնայինք հետեցունել թէ մէկը նոր Աշ-խարհագրութիւն մը չիկնել սկսած է եւ սառուցեալ գոտիին մէջ զրած է զկոտորանդ-նութիւնս:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԿԱՄԱՌՈՐ ՏՐՈՑ ՕԳՈՒՅՔ ՎԱՍՆ ԲԱՐԵՐԱՐԱՅ
(Ծաւ. «Աւետարան» 4 Բէ-Է)

8. Այլոց բարիք ընդունելու վայելք այն-քան ազնիւ կամ բարձր կ'երեւին թէ՛ ի-րենց եւ թէ՛ յայս բարոյագիտաց, եւ նա՛ Աստուծոյ, որքան դժուարութեամբ են կա-տարուած: Այն է թէ պարտ է իւր արմա-նելու լեւաթէ կարգի, անոր վայելք այնքան բարձ-ր է թէ: Աստի է սկզբունք տալոյ իւրաքան-չիւրոց «Իրենց կարողութեան չափովը»: Ամէն ոք պարտի տալ կամաւոր տուրք այն-քան յորմէ աւելին տալ իրեն ըլլայ անտա-նելի: Տրոց չափը այս բարձր աստիճանիս որքան մերձի, բարութիւնն այնքան մեծ կը համարուի: Երբ ոք, սակայն, առանց ծանրութիւն զգալու տայ, կու տայ իր տա-լու կարողութեան նուազ. ուստի բարե-բարութիւնը կ'ըլլայ ստորագոյս: Լար որ քիչ պրկեալ է՝ կու տայ բամբ ձայն եւ է ստորագոյն լար: այլ որքան պրկի, այնքան կը բարձրանայ աստիճան ձայնի: Այսպէս եւ բարեբար ոչ թէ իւր ազանութեան՝ այլ առատ ընձեռնելուն համար որքան շատ նեղ-ուի, այնքան մեծ կ'ըլլայ իր առաքելնու-թիւնը, եւ արժանի մեծ վարձուցն Աստու-ծոյ ու երախտագիտութեան մարդոց:

Այս սկզբան չափով էր որ Քրիստոս մի-նաքարակիտ տուող աղքատ որբեւարին համար վճեց թէ «աս աղքատ որբեւարին զանձանակը ստակ ձգողներուն ամենէն ա-ւելի ձգեց» (Մար. ԺԲ. 43): Այս սկզբամբ է որ Պօղոս կը համարի զՄակեդոնացիս մեծ առատաձեռններ, քանզի կ'ըսէ թէ «Իրենց կարողութեան չափովը ու կարողութեանն ալ աւելի» տուին: Եւ այս «նեղութեան մեծ փորձին մէջ իրենց ուրախութեանը ա-ռաւելութիւնը երեւցաւ»: Հասարակ հա-րուստի մը համար մեծ առատաձեռնութիւն կ'ըլլար մատուց մը չիկնել, բայց Գաղտեան Յարութիւն ամիրայ երբ քանի մը մատուց չիկնել տուաւ, մեծ բան չէր այս անոր կա-

Սաստիկն փոթորկալից ձմեռ երեկոյ մը տիկինը արածնութիւն էր տուած որ աղա- խինը այցելութեան մը երթայ. սա ըստ սովորութեան կղպեց օրինով յարկն առաջ- նորդող դուռը եւ բանալին դրպանը դնելով մեկնեցաւ տունէն: Այրին նստաւ կրակա- րանին քով եւ ականջ կը դնէր փոթորկին գոչման եւ փեղկերուն շարժման: Յանկարծ նշմարեց որ մահճակալն շրջապատող վարա- գոյրը մեղմ կերպիւ վարի կողմէն կը շար- փէր: Իրեն այնպէս թուեցաւ թէ մէկը մահճակալին տակէն դուրս նայիլ կը փոր- ձէր: Ահով եւ դողով լցուեցաւ խեղճ այր- ւոյն սիրտը. սակայն ինքզինքն զսպելով արտաքուստ հանդարտ եւ անխռով մնալ ջանաց, իբր թէ տարօրինակ ոչինչ նշմա- րած ըլլար: Գուշակած էր թէ ի՛նչ ծան- րակշիռ վտանգ կը սպառնար իրեն եւ ի սրտէ Սմեռակարողին պաշտպանութիւնը կը հայցէր: Տիկինը պահ մը այսպէս նստած

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունի. 23 ըստ Յունի. և փետր. 4 ըստ Լատ., 1893

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ձարեւիչն ուրախ օր Պերլին մնալով
հերկայ գտնուեցաւ Վիլհելմ կայսեր ծննդեան
տարեդարձին տօնախմբութեան, եւ շաբաթ
երեկոյ Սր. Փեթրոսպուրկ ուղեւորեցաւ:
Նորին Բարձրութիւնն չորս օր կեցաւ ի
Պերլին: Ձարեւիչին ի Պերլին ժամանման
երեկոյին Վիլհելմ կայսր Նորին Բարձրու-
թեան ուղեկցեցաւ մինչեւ ուսական դե-
պարտմանը, եւ հոն կենալով երեք ժամ
անցոց անոր հետ, այնպէս որ կէս գիշե-
րէն ետքը պալատ վերադարձաւ: Հետեւ-
եալ առաւօտ Ձարեւիչն այցելութիւն տու-
աւ կայսեր, կայսրուհւոյն եւ արքայադու-
նի իշխանաց, եւ յետ միջառուր եւս բնականա-
պէս ներկայ գտնուեցաւ կայսեր քրոջ ամուս-
նութեան հանդիսին: Նորին Վեհափառու-
թեան նոր քեռայրը, Ֆրիտրիխ Քարլ իշ-
խան, կը վերաբերի Հէսսէի Տան այն ճիւ-
ղին որ իշխանութիւնն չունի, եւ զորոյ կը
շրջի որ, թէեւ դեռ այդ զորոյցը հաստատող
ոեւ է ապացոյց չկայ, Ձարեւիչը պիտի նը-
շանուի Հէսսէի տիրող Մեծ դուքսին մէկ
դստեր: Հինգշաբթի օր կայսրը եւ Ձարե-
ւիչը ճաշեցին բրուսիական այն հեծելա-
գնդին հետ որոյ պատուակալ գնդապետն է
Ձարը: Վիլհելմ կայսր Ձարին կենացը բա-
ժակ առաջարկեց ըսելով, «Ձեր օգոստոսիառ
հայրը ոչ միայն վեհաշուք պետն է այս գըն-
դին, ոչ միայն մեր բարձրապատիւ ընկերն
է, այլ, ի վեր քան դամենայն, ներկա-
յացուցիչն միապետական աւանդութեանց,
որը դարերու փորձէն անցած են, ներկա-
յացուցիչն յաճախակի ապացուցեալ բարե-
կամութեան եւ իմ վեհաշուք նախորդացս
հետ եղած սերտ յարաբերութեանց, զորս
ուսական եւ բրուսիական գունդեր յան-
ցելովն իրենց արեամբ կնքած են պատե-
րազմի դաշտին վրայ թշնամոյն առջեւ:
Կը խնդրեմ որ ամէնքդ ձեր բաժակները
վեր բարձրացունելով գոչէք ի խորոց սրտէ,
Կեցցէ Վի. Ձարն:» Ձարեւիչն ապա բա-
ժակ առաջարկեց Վիլհելմ կայսեր կենաց:
Ոմանք կայսեր լեզուն կը նկատեն իբրեւ
երաշխարհութիւն երկարատեւ խաղաղու-
թեան, ցորչափ խնդիրը Գերմանիոյ եւ
Ռուսիոյ վրայ է. նոյն ատեն Նորին Վեհափա-
ռութեան խօսքերը ո եւ է մտահոգութիւն
յառաջ բերած չեն ի Վիլհելմ, ուր երկիւղ
չզգացուիր թէ այդ խօսքերը տէրութեանց
նոր դաշնակցութեան մը նշան ըլլան:

Հաստատ իրողութիւնն կը համարուի
այլ եւս թէ Գերմանիոյ զինուորական օ-
րինադիրը պիտի քուէարկուի, թէեւ ա-
նոր հակառակող երեսփոխաններէն ոմանք
Րայսթթակի մէջ մինչեւ ցիւրջ պիտի
շարունակեն իրենց ընդդիմութիւնը: Օրի-
նադիրն վրայ եղած խորհրդակցութեանց
միջոցին նախարարապետ Քափրիվի վերջին
աստիճան բացորոշ լեզու գործածած է, եւ
ոչ միայն յիշած է հաւանականութիւնն թէ
յառաջիկայ պատերազմի մը մէջ Գերմանիա
երկու կողմէ թշնամիներ կրնայ ունենալ,
այլ նաեւ կարծիք յայտնած է որ եթէ
Ֆրանսա եւ Ռուսիա իրարու հետ դաշ-
նակցին ընդդէմ Գերմանիոյ, Տանիմարքա
եւ անոնց պիտի միանայ, Կոմս Քափ-
րիվի ըսաւ որ եթէ կառավարական ծրա-
գրին հակառակողը իրենց զիջքն արդարա-

ցունելու համար երրեակ Դաշնակցութիւ-
նը մատնանիչ ընէին, ինք պիտի խոստո-
վանէր թէ միշտ կը ճանչնար այդ դաշնակ-
ցութեան մեծ կարեւորութիւնը եւ թէ
իւր ամէն կրցածն ըրած էր պահպանելու
եւ ամրապնդելու համար դայն: Բանակն
ստուարացունելու համար կառավարութեան
ըրած պահանջը յառաջ եկած չէր երրեակ
Դաշնակցութեան արժէքը կամ դաշնակից
տէրութեանց զինուորական ոյժերուն կա-
րեւորութիւնը չտեսնելէ, ոչ ալ Դաշնակ-
ցութեան շարունակման մասին ո եւ է տա-
րակոյս կ'ենթադրէր: Այս պահանջը կը
ծագէր լոկ այն իրողութեան ճանաչումէն
թէ պատերազմի ժամանակ դաշնակից տէ-
րութեանց ձեռնադուրեւորման հանգրժան
մանիւր իւր դէմ պիտի ունենար իւր բա-
նակէն գերազանց ոյժ մը:

Գերմանիոյ Հալլէ քաղաքին մօտ, Նիթ-
լէպէնի յիմարանոցին մէջ, հնտախոտ ծաղե-
ցաւ եւ մինչեւ յունի. 26 այդ հաստատու-
թեան մէջ գտնուողներէն 109 անձինք վա-
րակուեցան եւ 38 անձինք մեռան: Հալլէցի
Փրոֆ. Փէթթէնքաուֆըրը, որ հնտախոտի
ուսումն իրեն մասնադիտութիւնն ըրած է,
տեղական պատճառներու կը վերագրէ այս
դէպքը եւ իբրեւ ասոր նման օրինակ կը
յիշէ նոյն հիւանդութեան ծագումը Պալիէ-
րայի Լաուֆէն քաղաքի բանտին մէջ յա-
մին 1873, երբ 83 բանտարկեալը մեռան, եւ
երբ սակայն հիւանդութիւնը բանտէն դուրս
չճարակեցաւ: Հնտախոտ վարակուողներ
եղած են նաեւ ի Թրոթա, որ Հալլէի մօ-
տակայ գիւղ մ'է, եւ ասոր եւս պատճառ
կը համարուի բնակչաց Սալլէ գետին ջու-
րէն խմելը: Հալլէի եւ Մէրզէպուրկի
քաղաքապետութիւնը այս եւ մօտակայ
ուրիշ երեք փոքր գետերէ ջուր խմելն ար-
գելած են:

Ի Պուտափէշթ եւս համաճարակը վերըս-
տին երեւցաւ, եւ երկու օրուան մէջ վեց
անձինք վարակուեցան:

Ժիւլ Ռոշ եւ Էմմանուէլ Արէն անուն
երկու ֆրանսացի երեսփոխանք, որոց ա-
ռաջինը նախկին Առեւտրական նախարար
մ'է, եւ նախկին Դատական նախարար ու
այժմ Ծերակոյտի անդամ Մ. Թէլլընէ դատի
պիտի չկոչուին: Խորհրդարանի այն միւս
եթին անդամը, որ Փանամայի խնդրոյն մէջ
կը գտնուին, ամբաստանիչ ատենին պիտի
զրկուին:

Փանամայի Ընկերութեան անօրէններուն
դատաստանին մէջ ընդհանուր դատախազ
Մ. Ռոյ երկար բանախօսութիւնն մը ըրաւ
ընդդէմ ամբաստանելոց, եւ ապա երկու
Լէսէփաներու փաստաբանը, Մ. Պաուպու,
չորս օր իրարու ետեւէ խօսեցաւ ի պաշտ-
պանութիւնն իւր փոխանորդելոց. այնուհե-
տեւ խօսեցան միւս ամբաստանելոց փա-
տաբանները: Դատաստանին մէջ մեծ տպա-
ւորութիւն գործեց Մ. Պաուպուի այն խօսքը
թէ Մ. Ֆլոգէ եւս պարտէր դատաւորաց
առջեւ կայնիլ միւս ամբաստանելոց հետ:

Հէր Նասսէ, բրուսիացի հանքաբան
փորձ պաշտօնեան, որ հանքածուխի վրայ
հանրածանօթ հեղինակութիւնն մ'է, վեր-
ջերս հրատարակած է աշխարհի հանքածու-
խին հաւանական տեւողութեան մասին իւր
ըրած հետազոտութեանց արդիւնքը եւ ամ-
խահանքերու այժմու պարունակութեանց
հաշիւը: Սոյն հանքաբանը կը կարծէ թէ,
Ռուսիան դուրս ձգելով, Եւրոպայի մնաց-
եալ մասին հանքերէն Աւստրիա-Հունգա-
րիոյ, Ֆրանսայի եւ Պելճիոյ հանքերը պի-

տի սպառին նախ եւ առ առաւելն հինգ
դար յետոյ. ապա պիտի սպառին Մեծին
Բրիտանիոյ, եւ ի վերջոյ Գերմանիոյ հան-
քերը: Հէր Նասսէ չյուսար նաեւ որ Ամե-
րիկայի ածուխը Եւրոպայի ածուխէն աւե-
լի տեւէ:

Գերմանական Վիլհելմ Յայնիկ թերթը
իւր յունի. 24ի թուով հետեւեալ բացա-
տրութիւնը կու տայ Միլան թագաւորի եւ
Նաթալի թագուհւոյ հաշտութեան նկատ-
մամբ. «Երկու ամիս առաջ պատանի Ալէք-
սանտր թագաւորը իւր կնքահօր, Ձարին,
զիմում ըրաւ, եւ Միլան թագաւորի ի
Պիարից ուղեւորութիւնը Նորին Վեհափա-
ռութեան ստիպմանց միայն վերադարձի է:
Միխայէլ մետրապոլիտն հրաւիրանօք Սեր-
պիոյ եկեղեցական ժողովը գումարեցաւ եւ
կարճ նստով մը ջնջեց Միլան թագաւորի
եւ Նաթալի թագուհւոյ ամուսնալուծու-
թեան վճիռը:»

Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Միլան
թագաւոր եւ իւր կինը Պէլլրատ պիտի
գան փետրուարի սկիզբները:

Մր. Բուլճըրֆորտ Պ. Հէյդ, որ Մի-
ացեալ Նահանգաց նախագահի պաշտօնը
վարեց 1877 մարտէն մինչեւ 1881 մարտ,
յունի. 17ին մեռաւ ի հասակի 70 ամաց:
Հանգուցեալը նախագահ ընտրուելէ առաջ
Ծերակոյտի անդամ եւ Օհայոյ նահանգին
կառավարիչ եղած էր, եւ քաղաքային պա-
տերազմին ժամանակ մինչեւ զօրաբանի
հրամանատարի աստիճանին բարձրացաւ:
Մր. Հէյդ ազնիւ քրիստոնեայ էր, եւ ըն-
թերցողը մոռցած չեն թերեւս որ վերջերս
յիշած էինք անոր ծառայութիւններն իբրեւ
նախագահ բանտերու բարեկարգութեան
ընկերութեան:

Յունի. 16ին Պապը եկեղեցական Ժո-
ղով մը գումարեց, յորում 14 նոր կարգի-
նախներ անուանեցան: Կարդինալաց թիւն
այսու կը բարձրանայ 64ի, որոց 34ն իտա-
լացի են եւ 30ը ոչ-իտալացի:

Ինչպէս Ֆրանսա նոյնպէս եւ իտալիա
մեծ գայթակղութեան մը յուզմանց մէջէն
կ'անցնի, թէպէտ յիտալիա խնդիրը ցարդ
սեղանաւորաց վրայ է միայն: Ընթացիկ
մետաղադրամի արժէքով թղթադրամ հա-
նելու համար կարգ մը դրամատանց տըր-
ուած արտօնութիւնն անցեալ տարույ վեր-
ջին օրը կը վերջանար ժամանակի անցմամբ
եւ օրինօք: Նոր նախարարութիւնն այս
դէպքին ի նախատեսութիւնն առաջարկեց
այդ արտօնութիւնը վեց տարի եւս երկա-
րել, եւ նոյն ատեն վերոյիշեալ դրամա-
տունները նոր եւ աւելի խիստ կանոնե-
րու ենթարկել, զայնս պարտաւորելով որ
մէկ կողմէ աւելցունեն իրենց հնչուն դրա-
մի պահեստը եւ միւս կողմէ իրենց տեա-
րակներէն վերցունեն բոլոր այն դանձելի
թուղթերը որոց վճարման պայմանաժամը
երեք ամիսէն աւելի է: Առաջարկութիւնը
պարզ, որոշ եւ, ըստ ոմանց, զիւանագէտի
մը վայելուչ էր: Սակայն Երեսփոխանական
Ժողովոյ մէջ անմիջապէս առարկութիւն
յարուցուեցաւ այդ առաջարկութեան դէմ:
Երեսփոխանաց մէկ մասն ուղեց որ միակ
պետական դրամատուն մը հաստատուի,
եւ այն միայն իրաւունք ունենայ թղթա-
դրամ հանել. այլք առաջարկեցին որ բոլոր
դրամատանց կացութիւնը խնամով քննուի:
Նախարարութիւնն ընդունեց այս վերջին
առաջարկը, եւ կատարուած քննութիւն-
ներէն տեսնուեցաւ որ շատ դրամատանց
գործերուն մէջ անկանոնութիւններ եւ

խարդախութիւններ կը գործուէին: Պանքա Ռոմանա դրամատան տնօրէնը, Սինեոր Թանդոնկոյ, եւ դանձապետը, Սինեոր Լաւ- ծարոնի, ձերբակալուեցան այն ամբաստա- նութեամբ թէ զրամատումսի օրինական չափէն 64 միլիոն ֆրանքի զրամատումս ա- լելի հանած էին եւ զրամատան ստակէն իրենց համար գործածած էին: Խորհրդա- րանին մէջ կուսակցութիւն մը կ'ուզէ որ խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբ մը կազմուի, ինչպէս կազմուած է ի Ֆրանս- սա, քննելու համար խարդախ գործոց մաս- նակցութեան համար եղած ամբաստա- նութիւնները, որք, կ'ըսուի թէ, ինչ ինչ քաղաքական անձնաւորութեանց դէմ պիտի բերուին: սակայն նախարարութիւնն այս առաջարկութեան կը հակառակի ըսելով թէ հասարակ դատարաններու առջեւ պիտի կոչէ բոլոր կասկածելի անձինքը: Նախա- րարապետ Սինեոր ձոյթիթի վստահութեան քուէ եւ զրամատանց խնդրոյն քննութեան երեք ամսուան յապաղումը ինչդրեց, եւ այս քուէարկուեցաւ 134ի դէմ 274 քուէով:

—Մը. ձէյմս Կ. Պլէյն, ամերիկացի հռո- չակաւոր զիւանդէտը, յունի. 15/27ին մե- ռաւ իւր բնակարանին մէջ յիւանդէտը, եւ յուղարկաւորութիւնն այս երկուշաբթի կատարուեցաւ: Ոչ մէկ Ամերիկացի կատ- մամբ թերեւս այնքան անհամաձայն կար- ծիքներ յայտնուած են որքան հանգուցելոյն նկատմամբ: Շատեր զնա կը համարէին Ա- մերիկացի մեծագոյն զիւանդէտը, որ ուրիշ ամէն զոր կը գերազանցէր իւր արժանեօք եւ իւր յարմարութեամբ այն բարձրագոյն պաշտօնին համար զոր իւր երկիրը կրնար տալ: Այլք զնա կը համարէին անխտանելի մարդ մը, որ աւելի հոգ կը տանէր իւր եւ իւր կուսակցութեան շահերը յառաջ տանիլ, քան թէ աշխատիլ երկրին բարօ- րութեան համար: Ամէն ոք կ'ընդունի թէ Մը. Պլէյն էր ճարտարախօս ատենաբան, շատ հնարագէտ մարդ, եւ զարմանալի աղ- ղեցութիւն կը գործէր այն անձանց վրայ որք իրեն կը ծանօթանային: Գանի մը տարի Մէյն նահանգի օրէնսդիր ժողովին անդամ եղաւ: 1862էն առաջ, Այդ տարին Ազգային ժողովոյ անդամ ընտրուեցաւ: քիչ ժամանակի մէջ Նրեսիոնական ժո- ղովոյ նշանաւոր անդամներէն մին եղաւ եւ այդ ժողովոյ ատենապետի պաշտօնը վարեց եօթն տարի: 1876 եւ 1880 տարի- ներուն մէջ քիչ մնաց որ Հանրապետակա- նաց նախագահական ընտրելի որոշուէր, եւ 1884ին թէեւ յաջողեցաւ ընտրելի ան- ռանուիլ, սակայն վերջնական ընտրու- թեան մէջ Ռամկավարական ընտրելին Մը. Քլիվլենտ քուէից փոքր մեծամասնու- թեամբ յաղթող հանդիսացաւ: Յայնմհետէ հանգուցեալը Մերակոյտին կ'անդամակցէր, եւ թէ՛ Մը. Կարֆիլտի ու թէ՛ Մը. Հարի- սընի օրով վարեց Արտաքին գործոց նա- խարարի պաշտօնը, սակայն անցեալ տարի հրաժարեցաւ այդ պաշտօնէն: Վերջին քանի մը տարուան մէջ Մը. Պլէյն ընտանեկան մեծ կսկիծներ ունեցաւ, վասն զի իւր զու- ւակներէն երեքը եւ ուրիշ սիրելիներ մեռան:

—Ուրիշ նշանաւոր Ամերիկացւոյ մը մահն եւս ցաւօք կը ծանուցանենք: Մա- ռաչուսէյի Նախկողոպտականաց կալիֆո- պոս Տը. Ֆիլիփս Պրոքս, ապահովապէս ամենէն ճարտարախօս իւր ժամանակին ամերիկացի քարոզիչաց եւ հաւանօրէն նաեւ բոլոր անդիւրիսօս քարոզիչաց, յունի. 23ին մեռաւ թոքատապէ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքս չըջապատող ձեան պատ- նէշները շարաթ օր ձեղքուեցան եւ Եւրո- պայէ եկող թղթատարական ծրարները, որ 10 օրերէ ի վեր իրարու վրայ կը դիզուէին, ամէնն ի միասին Կ. պոլիս հասան: Օղբ դեռ մեղմացած է, սակայն ձմեռնային պարզ, գեղեցիկ եւ յոյժ հաճելի օրեր սկսած են իրարու յաջորդել: միակ անպատեհու- թիւնն այժմ այն է որ փողոցներէն ոմանք սառով պատած են, այնպէս որ տարիքոտ մարդոց համար վտանգաւոր է դուրս ելլել: Գաւառներէն կը շարունակեն գալ ձմրան արտակարգ սաստկութիւնը նկարագրող լուրեր: Կ'ըսուի թէ Պրոքսայի ամենէն ծեր բնակիչը չիլիեր որ պատահած ըլլայ ըստ Յունաց յունի. 1էն հետէ տիրող ձմրան նման խիստ ձմեռ մը: Կ'ըսուի նաեւ թէ Պրոքսայի մօտակայ Կէմէյիք աւանին մէջ առաւել քան 7,000 ձիթենիներ փծացած են, եւ ուրիշներ եւս մասամբ փխսուած են ձեան ծանրութենէն: Սէլանիկի շուրջը գտնուող դաշտերու մէջ 1½ մեթր խորու- թեամբ ձիւն տեղացած է: Մանասթըրի եւ Գոսուլայի կուսակալութեանց մէջ սաստիկ ցուրտ կը տիրէ: Հարիւրմասնայ ջերմա- չափին սնդիկը զրոյէն 23 աստիճան վար իջած է: Թուրք թերթ մը կը ծանուցանէ թէ Այ Սթէֆանոյի եւ Մաքրի զիւղի միջեւ չորս գայլեր երկու մարդոց վրայ յարձակած են, եւ ասոնք չարաչար խածատուելէ ետքը յաջողած են փախչիլ:

—Լրագիրք կը ծանուցանեն թէ եօթն ա- ռագաստանուեր խորտակած են Սեւ Ծո- վու եղերաց վրայ, եւ կենաց բաւական կո- րուստ ալ տեղի ունեցած է: Լէւանի Հէ- րալի մէկ թղթակիցը սրտածմիկ լեզուաւ կը նկարագրէ օսմանեան փրկանաւուց վար- չութեան մարդոց բուռն ճիզերն նաւաբեկ- եալներն ազատելու համար: Ասոնք անընդ- հատ 13 ժամ աշխատած են առանց բան մը ուտելու, պաղ ջուրը մտած են օգնելու համար ազատեալ մարդոց, եւ սառած չուան- ները երկար ատեն գործածած են մինչեւ որ իրենց ձեռքերն ուռած եւ արիւնած են: Ազատարարներէն մին, Օսման անուն, իւր ձախէլը կը հանէ եւ անով երկու ազատեալ նաւաստիներ կը ծածկէ, մինչ երրորդ նա- լաստի մը եւս իւր ուսին վրայ առնով կը տանի նշան տուող կայարանը: Ազատեալ- ներէն ոմանք ցուրտէն սառած են, սակայն եթէ փրկանաւուց մարդիկը չըլլային, ա- նոնցմէ ոչ մէկ անձ պիտի կրնար ազատուիլ:

—Անցեալ տարի մայրաքաղաքս եկող շո- գենաւուց թիւը, դուրս ձգելով կանոնաւոր երթեւեկութեան գծի վերաբերող չորհնա- լերը, եղած է 2,451: Նոյն տարւոյ մէջ Անգղիայէ Կ. պոլիս բերուած է 874,923 տակառաջաի հանքածուխ, որոյ կէսէն քիչ մը աւելին մայրաքաղաքիս համար զրկուած էր եւ մնացեալը՝ Սեւ Ծովու նաւահան- գիստներուն համար:

—Առողջապահական ընդհանուր վարչու- թիւնը ջնջած է Աւստրիա-Հունգարիոյ, հիւսիսային Եւրոպայի, բաց ի Համ- պուրկէ, Պուլկարիոյ, Ռուսիայի նաւա- հանգիստներէն եւ մինչեւ Սոխում Գալէ երկարող ռուսական ծովեղբրէն եկող նա- լերու վրայ գրուած Խաւնիշան: Այդ բոլոր տեղերէն եկող նաւերը բժշկական այցելու- թեան մը միայն պիտի ենթարկին: Սոխում Գալէի հարաւային կողմը գտնուող ռուսա- կան նաւահանգիստներէն եւ մինչեւ Օրտու

երկարող օսմանեան ծովեղբրէն եկող նաւե- րու Խաւնիշանի պայմանաժամը տանէն մէկ օրուան իջուցուած է:

Տը. Սթէքուլիս Կայսերական Բժշկական ընկերակցութեան ժողովոյն առջեւ ճառ մը կարգաց մայրաքաղաքիս Գասըմ Փաշա թա- ղին մէջ առողջապահական միջոցներու գոր- ծադրման վրայ: Այս բժիշկը իբրեւ միակ ազգու դարման կը համարի ջրանց մը շէ- նել անձրեւի ջուրի համար եւ անոր դու- գահեալան երկու ականներ՝ աղտոլու- թեանց համար: Տը. Սթէքուլիս կը յա- սակայն նաեւ թէ այդ խնդիրը միայն մի մասնէ ամբողջ մայրաքաղաքին մէջ առողջա- պահական միջոցներու գործադրման եւ օ- րինաւոր ականներու շինութեան մեծագոյն խնդրոյն:

—Յունի. 19ին Գամարանի մաքրանոցին մէջ մէկ անձ բռնուեցաւ հետախտէ եւ ե- կու անձ մեռաւ: յունի. 20ին հինգ վա- րակուող եղաւ եւ երկու մեռնող, 21ին չորս վարակուող, 22ին՝ երկու վարակուող եւ մէկ մեռնող, 23ին՝ մէկ վարակուող եւ երեք մեռնող, 24ին՝ երեք վարակուող եւ երկու մեռնող, 26ին՝ երկու վարակուող:

—Պաշտօնական աղբ մը կը ծանուցանի թէ ի մօտոյ ամերիկեան որթատուներ պի- տի բաշխուին այն այգետեարց որոց այգի- ները մայրաքաղաքիս մօտերը կը գտնուի- եւ որթալուծուի վարակուած են:

—Ձմեռնային խիստ եղանակին շարու- նակման հետեւանքներէն մին եւս եղա- մսի գնոյն բարձրացումը մայրաքաղաքի մէջ, սակայն վեհ: Սուլթանը հրամայած է որ մօտակայ կուսակալութեանց իշխանու- թիւնք բաւական թուով ոչխարներ զրկին մայրաքաղաքս որպէս զի մսի գինն ալ աւե- լի չբարձրանայ:

—Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ վեհ: Սուլթանը հրամայած է որ պետական պաշտօնատուներ այսուհետեւ իրենց թուր- թը Պէյքօղի թղթագործարանէն առնուն:

Յակոբ էֆ. ձէվանիրճեան 500 ոսկի նուխ- րած է Այազնի կուսակալութեան Գասապա- քաղաքին մէջ դպրոց մը կառուցանելու համար, եւ շինութիւնն ալ արդէն սկը- սած է:

—Մայրաքաղաքիս եւ դաւառաց մէջ այս խիստ ձմրան ատեն գովելի գործուէնու- թիւն մը կը նշմարուի աղքատաց նպաս- հասցունելու մասին: Վերջերս, ինչպէս Կ. պոլոյ ուրիշ ընկերութիւնք ըրած են, Սալմաթմուրք թաղին աղքատախնամ ըն- կերութիւնն եւս մեծաքանակ ածուխ բաշ- խած է թաղին կարօտելոց:

—Ալեւի: Կը գրէ թէ Շիքակոյի արուես- տահանգիստին վարչութիւնը յատուկ նախա- կաւ հրաւիրած է զՏ. Խորէն պատրիարք Սչըղեան մասնակցիլ նոյն արուեստահան- գիսին մէջ հաստատելի լսարանին:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Յունուար 23/4, 1893			
Գոնոպիտէ	24 8½	Բուս. Երկ. Բաժին	92
Պարտուց Յարգարման Թղթադրամ (Թաաֆէթէ)		Տիւրք. Գալիսի	19
ԳՐԱՄԱ, Օսմ. ոսկին 100Է			
Մէճիտիյէ	408 20	Ռուսիոյ բու	90 10
Մէթալիք	95 20	Նաբուէն	88
Պէշիք	401	Գրիմից	54 15
Ալթըլըք	401	Անգլ. ոսկի	140 5
Մանէթ Թղթադրամ 8 89			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ո. ՅԱՅՈՒՆ ՊՈՅՈՒՆ
Ֆիմանցիւր Եղգուշը, Ամերիկացի Խաւն